

Begrippenlijst Module 1

Agrarische wet (Module 1, H2, §1)

een wet uit 1870 die regelde dat Europese ondernemers nog ongebruikte grond in Indonesië van de Nederlandse regering en rijstvelden van boeren mochten huren om daar een eigen bedrijf op te beginnen

Akkoord van Renville (Module 1, verrijking)

in januari 1948 op het Amerikaanse schip de 'Renville' gesloten overeenkomst tussen de Republiek Indonesië en Nederland dat Nederland de gebieden die tijdens de eerste Politieke Actie waren veroverd mocht behouden maar wel moest stoppen met verdere militaire actie; onder druk van de VS en de VN tot stand gekomen

Atjeh-oorlogen (Module 1, H2, §3)

oorlogen die tussen 1873 en 1903 gevoerd werden tussen de bewoners van Noord-Sumatra en het Nederlandse leger dat dit gebied onder het bestuur van Nederland wilde brengen; in 1903 gaven de leiders van Atjeh zich over

batig slot (of batig saldo) (Module 1, H1, §2)

winst die Nederland na een lange periode van verlies weer maakte in Nederlands-Indië, vooral dankzij de invoering van het Cultuurstelsel

contractarbeiders (Module 1, H2, §2)

arbeiders die een contract tekenden om ergens te werken; in Indonesië hadden eigenaren van mijnen en plantages vaak contractarbeiders in dienst die bij werkweigering of weglopen een gevangenisstraf riskeerden

cultuurstelsel (Module 1, H1, §2 / dl 2, H3, §3)

door Nederlanders in 1830 ingevoerd landbouwstelsel op Java, waarbij de boeren verplichtte één vijfde van hun grond moesten gebruiken voor producten die de Nederlandse regering voorschreef

cultuurprocenten (Module 1, H1, §3)

percentage van de opbrengst dat ambtenaren kregen van het land dat zij controleerden; als de opbrengst hoger was, waren de inkomsten voor die ambtenaar dus ook hoger

desascholen (Module 1, H3, §1)

scholen die dankzij de ethische politiek in de Indonesische dorpen (desa's) werden opgericht en waar eenvoudig westers onderwijs werd gegeven in de taal van de streek

ethische bezwaren (Module 1, H2, §1)

bezwaren die voortkomen uit het geweten (wat je goed en kwaad vindt)

ethische politiek (Module 1, H3, §1)

politiek die de Nederlandse regering in Indonesië vanaf 1901 in Indonesië voerde om het welzijn van de Indonesische bevolking te vergroten, bijvoorbeeld door het oprichten van scholen en ziekenhuizen

exportproducten (Module 1, H1, §2)

producten die worden uitgevoerd naar andere landen

geïnterneerd (van interneren) (Module 1, H3, §3)

gevangengezet omdat je volgens het bestuur een gevaar bent voor de samenleving

geldeconomie (Module 1, H1, §3 extra)

economie waarin geld als algemeen ruilmiddel wordt gebruikt

gematigd (Module 1, H3, §2)

wanneer je niet tot het uiterste gaat om iets te bereiken of veranderen; het tegenovergestelde van radicaal

hongitochten (Module 1, H1, §1 extra).

tochten die de VOC in de 17de eeuw hield om kruidnagelboomplantjes op alle eilanden behalve Ambon te vernietigen om zo een monopolie te krijgen

imperialisme (Module 1, H1, §3 / dl 2, H3, §3)

algemeen: streven van een staat naar uitbreiding van zijn macht over andere gebieden

In module 1: periode vanaf 1870, waarin geïndustrialiseerde Europese landen grote overzeese rijken stichtten om grondstoffen te verkrijgen en meer aanzien te verwerven

koelies (Module 1, H2, §2)

zie 'contractarbeiders'

Koninklijk Nederlands Indische Leger (KNIL) (Module 1, H2, §3)

in 1833 opgericht leger om opstanden van Indonesiërs te onderdrukken en dat een belangrijke rol speelde bij de veroveringen van nieuwe gebieden in Indonesië door Nederland

landrente (Module 1, H1, §3)

belasting die boeren voor het gebruik van grond moesten betalen

mensenrechten (Module 1, verrijking / dl2 H3, §5)

rechten van ieder mens op leven, vrijheid en eigendom; ook grondrechten als vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid vallen hieronder

monopolie (Module 1, H1, §1 / dl2 H3, §3)

alleenrecht op handel in een bepaald product; de VOC had bijvoorbeeld als enige het recht om de kruiden van de Specerij-eilanden te verhandelen

Mijnwet (Module 1, H2, §2)

wet uit 1850 die particuliere ondernemers de kans gaf om delfstoffen (bijvoorbeeld tin, later ook olie) te winnen in Indonesië

nationalisme (Module 1, H3, §1 / dl 2 H3, §4)

een grote voorliefde voor het eigen land en volk (die soms samengaat met een afkeer van andere landen en volken), of het streven naar een zelfstandige staat

ontdekkingsreiziger (Module 1, H1, §1)

iemand die op reis gaat om nieuwe gebieden te ontdekken of een nieuwe route om ergens te komen

ontwikkelingshulp (Module 1, verrijking / dl 2 H3, §5)

hulp in de vorm van geld, goederen of kennis, die een rijk land geeft aan een arm land om daar de levensstandaard te verhogen

overeenkomst van Lingadjatti (Module 1, verrijking)

overeenkomst uit november 1946 tussen Nederland en de Republiek Indonesië, waarbij Nederland erkent dat de Republiek het gezag heeft over Java en Sumatra, maar de Republiek samen met Borneo en Oost-Indonesië onderdeel blijft van de Verenigde Staten van Indonesië; samen met Nederland zou dit hele gebied opgaan in de Nederlands-Indonesische Unie

pemoeda's (Module 1, H3, §3)

jonge Indonesische nationalist die als een goed getraind leger achter Soekarno stonden toen hij in 1945 de Republiek Indonesië uitriep

PKI (Module 1, H3, §2)

In 1920 opgerichte communistische partij in Indonesië die de strijd aanging met het Nederlandse bestuur; in 1926 liet dat bestuur de leiders van de PKI gevangen zetten na een opstand

planters (Module 1, H2, §2)

de Europese beheerders of eigenaars van plantages

plantloon (Module 1, H1, §3).

loon dat boeren tijdens het Cultuurstelsel kregen van het Nederlandse bestuur als hun opbrengst hoger was dan was voorgeschreven

PNI (Module 1, H3, §2)

in 1927 mede door Soekarno opgerichte radicale nationalistische partij in Indonesië die weigerde met het Nederlandse bestuur samen te werken

politie actie (Module 1, verrijking)

militaire acties in juli 1947 en december 1948 waarbij Nederland probeerde het leger van de zojuist uitgeroepen Republiek Indonesië te verslaan; grote delen van Java en Sumatra werden weer onder Nederlands gezag gebracht en bij de tweede actie werd de Indonesische leider Soekarno vastgezet

radicaal (Module 1, H3, §2)

wanneer je tot het uiterste gaat om iets te bereiken of veranderen; tegenovergestelde van gematigd

regenten (Module 1, H1, §3)

Javaanse vorsten die vanaf de invoering van het Cultuurstelsel met het Nederlandse bestuur samenwerkten en de hoogste Indonesische bestuurders waren binnen het Nederlandse bestuur

Sarekat Islam (Module 1, H3, §2)

Eén van de eerste nationalistische bewegingen in Indonesië, opgericht in 1912, die nog geen onafhankelijkheid wilde, maar streefde naar een betere positie van Indonesische handelaars; de islam was de bindende factor

soevereiniteit (Module 1, verrijking)

het hoogste staatsgezag; toen Indonesië soevereiniteit kreeg, had Nederland niets meer over

specerijen (Module 1, H1, § 1)

een ander woord voor kruiden, zoals peper en nootmuskaat

Verenigde Staten van Indonesië (Module 1, verrijking)

in Lingadjatti overeengekomen; de Republiek Indonesië zou hierin gelijkwaardig zijn aan Borneo en Oost-Indonesië